

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^E JAARGANG

WOENSDAG 3 JULI 1940

No. 1276

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans; P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoohweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk
is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht,
franco p. p. in Nederland f 20,— per jaar. Buitenland en
koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Dona-
teurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut
ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op
de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan
de Redactie.Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's
f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief.
Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N. V.,
Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Post-
chèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam:
Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

	Blz.
Arbeidsvoorziening en kolonisatie in Suriname (I) door G. J. W. Putman Cramer	417
Overbezetting van het winkelbedrijf (II) door Ir. D. Groenveld	421
Aanteekeningen.	
Regeling deviezenverkeer	422
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	426
Ingezonden stukken.	
De „Reichskreditkassenscheine” als bestanddeel van de geldcirculatie in Nederland en haar om- rekeningskoers tegenover den gulden, door W. Koutstaal, met Naschrift van Prof. Mr. J. G. Koopmans	427
Statistieken.	
Geld- en wisselkoersen — Bankstaten	428

ARBEIDSVOORZIENING EN KOLONISATIE
IN SURINAME.

I.

De laatste jaren maken de tropische landbouwbedrijven over de geheele wereld een moeilijken tijd door, zoo moeilijk, dat b.v. van een economisch en technisch zoo uitstekend gefundeerde en geoutilleerde cultuur als de suikercultuur in Ned.-Indië de helft moest verdwijnen, terwijl de andere cultures, de rubber, de thee, de kina, de Delitabak en de Java-tabak zich gedwongen productiebeperkingen hebben moeten opleggen. De koffiecultuur, waarvoor een internationale overeenkomst niet mogelijk schijnt te zijn, is er van alle cultures wellicht het slechtst aan toe en het is duidelijk, dat, wanneer deze cultures in Indië er zoo slecht voorstaan, de in alle opzichten zoo veel zwakker staande cultures in Suriname de laatste jaren een groote lijdensgeschiedenis doormaken, een periode van voortdurenden achteruitgang, waarin vele ondernemingen, ondanks den herhaaldelijk verleenden overheidssteun, het loodje moesten leggen.

Tengevolge daarvan is daar te lande in sommige kringen — ook in ambtenaarskringen — de meening ontstaan, dat het Europeesche grootlandbouwbedrijf in Suriname ten doode is opgeschreven en dat de toekomst van de kolonie gezocht moet worden, *niet* in pogingen om den grooten landbouw tot nieuw leven te brengen, doch in het stimuleeren en uitbreiden van den kleinen landbouw.

Duidelijk komt die strooming o.a. uit in het artikel van den heer Bruijning, thans administrateur van Financiën in Suriname, in het West-Indië nummer van Economisch-Statistische Berichten van Mei 1938 1). Nadat de schrijver daarin betoogd heeft, dat de voortdurende achteruitgang der plantages in Suriname niet — althans niet in hoofdzaak — te wijten is geweest aan gebrek aan arbeidskrachten — een conclusie, waarover heel wat te zeggen zou zijn — wijst hij op de toenemende beteekenis van den kleinen landbouw in de kolonie en pleit voor een uitbreiding van dien landbouw.

Van primair belang acht hij een systematischen regelmatigen aanvoer van Javanen — onafhankelijk van de behoefte van het kleine aantal der overgebleven landbouwondernemingen — welke Javanen zich als klein-landbouwers in de kolonie moeten vestigen.

Deze opvoering van het bevolkingsaantal, zoo concludeert schrijver, zal ook in de Landshuishouding ten aanzien van de overheidsdiensten een betere verhouding scheppen, meer in het bijzonder met betrekking tot de hiervoor gemaakte kosten tegenover de beschikbare eigen landsinkomsten.

Deze gedachten vindt men terug in de begrootingsstukken van de laatste jaren.

1) Zie F. E. Bruijning: „Eenige aanteekeningen over den sociaal-economischen toestand van Suriname” in E.-S. B. van 4 Mei 1938, blz. 330.

Bij de begroting voor het jaar 1938 reeds zeide de Minister van Koloniën in zijn op 23 Februari 1938 in de Tweede Kamer gehouden rede, dat zijn reis naar Zuid-Amerika hem versterkte in de overtuiging, dat het probleem van Suriname is: menschen te krijgen.

De Javaan, zoo zeide de Minister, heeft ook in Suriname bewezen een voortreffelijke klein-landbouwer te zijn. Daarom wilde de Minister Javanen-landbouwers als kolonisten naar Suriname zenden, waartoe een post van 2 ton werd uitgetrokken op de begroting 1938. Het spreekt vanzelf, zoo zeide de Minister verder in die rede, dat een ontwikkeling van Suriname op de basis van een zoo uitgebreid mogelijk klein-landbouwbedrijf niet zulke groote perspectieven bieden kan als een slagende lacovencultuur, als een slagende grootrijstcultuur, als een slagende citruscultuur.

Het is een ontwikkeling, die veel langzamer zal gaan, maar veel stabielere zal zijn, veel degelijker. Er zal een structuur worden opgebouwd, die geen hoge torens kan dragen, maar wel een degelijk en solied bestaan.

In het Voorloopig Verslag van de begroting 1939 betwijfelde men het of het verantwoord was de oude cultures van suiker en koffie, welke slechts van export kunnen bestaan, op de been te houden. Men zal zich — zoo staat daar — bijzonder moeten concentreeren op den kleinen landbouw, welke betere vooruitzichten biedt, speciaal wat de rijstcultuur aangaat, en verder op de citruscultuur. Hoe eerder een omzetting van dezen aard plaats vindt hoe beter en de Minister antwoordde daarop, dat het ook hem gewenscht leek in deze richting door te gaan, dat hij daartoe in 1940 f 200.000 meer voor immigratie hoopte uit te trekken dan voor 1938 werd aangevraagd. De Regeering heeft daaraan echter voorshands niet, dat deze uitbreiding van de immigratie voorshands niet zou mogen leiden tot hoogere uitgaven voor bestuur, rechtspraak, onderwijs en medische verzorging.

Uit die Memorie van Antwoord bleek tevens, dat de Gouverneur van Suriname een afgerond plan had opge maakt voor een massale immigratie, waarbij rekening gehouden is met de economische en sociale gevolgen, doch dat van dit plan, wegens de daaraan verbonden kosten, was afgezien. Daarna is een gewijzigd schema voor een immigratie op beperkte schaal opgemaakt, waarvoor in Suriname de noodige voorbereidende maatregelen zijn getroffen.

Omtrent de economische en financiële gevolgen voor Suriname was de Minister — blijkens de Memorie van Antwoord — weer iets optimistischer geworden.

„De ervaring” — zoo staat daar — „met de Aziatische immigranten tot dusverre opgedaan, met name hun aandeel in de ontwikkeling van den kleinen landbouw, geeft hoop, dat een belangrijke toeneming van hun aantal door aanvoer van geselecteerde Javaansche landbouwersgezinnen geleidelijk een bescheiden welvaart zal in het leven roepen, welke op den duur voor Suriname het vooruitzicht zal kunnen openen van het Moederland financieel minder afhankelijk, zoo niet onafhankelijk, te worden”.

De bedoeling was dus, door de overbrenging van geselecteerde landbouwers en door stimuleering van den kleinen landbouw een bescheiden welvaart in Suriname in het leven te roepen, waardoor het vooruitzicht zou worden geopend, dat Suriname op den duur minder afhankelijk, zoo niet onafhankelijk, van het Moederland zal worden. Maar wanneer dat het doel is, dan dient m.i. wel eerst onderzocht te worden of het waarschijnlijk is, dat dit doel zal bereikt worden. Bestaat die waarschijnlijkheid niet, dan kan men zich afvragen, of het om andere redenen toch wenschelijk is, een groot aantal Javaansche landbouwgezinnen naar Suriname te brengen, ook indien hierdoor Suriname financieel niet minder, m.i. zelfs meer, afhankelijk van het Moederland zou worden.

Ik laat de vraag of het mogelijk zal zijn, geselecteerde Javaansche landbouwgezinnen in betrekkelijk grooten getale naar Suriname te doen emigreren geheel rusten.

Wie de honkvastheid der Javanen kent en wie de rapporten omtrent de immigratie naar Sumatra, o.a. het belangrijke rapport Maassen, bestudeerd heeft, zal daaraan niet zoo dadelijk gelooven, maar dat is die heel andere kwestie.

Mij lijkt het echter een illusie, dat de aanvoer van Javaansche kolonisten en de stimuleering van den kleinen landbouw Suriname minder afhankelijk van het Moederland zullen maken, zeker niet financieel onafhankelijk. Ik moge dit door het navolgende toelichten:

De kleine landbouw.

De kleine landbouw wordt in Suriname gedreven door Creolen, Britsch-Indiërs en Javanen. Volgens de jongste statistieken (over 1937) door pl.m. 52.000 immigranten en 22.000 niet-immigrant, in totaal dus door 74.000 personen.

Deze 52.000 immigranten zijn Britsch-Indiërs en Javanen, die, na afloop van hun contract op de plantages, zich op zeer gunstige voorwaarden als kleine landbouwers gevestigd hebben.

De Creolen zijn afstammelingen van de slaven, die zich gedeeltelijk op de verlaten plantages gevestigd hebben en daar — zoolang de cacao nog een behoorlijken prijs en oogst opbracht — op een zeer gemakkelijke manier een betrekkelijk goed bestaan verwierven.

Die landbouw wordt gedeeltelijk uitgeoefend op de z.g.n. *vestigingsplaatsen*, gedeeltelijk daar buiten.

Op de *vestigingsplaatsen*, aan welke plaatsen het Gouvernement heel wat ten koste heeft gelegd en waarvoor jaarlijks f 28.000 voor beheerskosten en f 35.000 voor onderhoud uitgegeven op de begroting paraisseeren, worden de grond en de huur van de plantages tegen een prijs van f 6 à f 12 per H.A., in perceelen van 1½ tot 3 H.A.

Niettegenstaande deze zorgen van het Gouvernement is de bezetting der *vestigingsplaatsen* slecht; op de meeste *vestigingsplaatsen* zelfs zoo onbevredigend, dat de bedragen, die aan huur binnenkomen, veel kleiner zijn dan noodig zou zijn om de gedane uitgaven goed te maken. De reden, dat de bezetting zoo slecht is, ligt daarin, dat de wijze van gronduitgifte in jaarhuur in kleine perceelen blijkbaar weinig aantrekkelijk is en dat de landbouwers het als een bezwaar voelen op die *vestigingsplaatsen* in veel sterker mate dan elders onder controle te staan in het nakomen van hun diverse verplichtingen.

Vele kleine landbouwers geven er de voorkeur aan buiten de *vestigingsplaatsen* tegen 50 cent per H.A. grond in erfpacht te vragen, welke zij vrijwel overal ongelimiteerd kunnen verkrijgen in perceelen tot 10 H.A. toe. Maar de afwaterings- en de andere toestanden zijn daar abominabel, hetgeen gaarne geaccepteerd wordt wegens de in hun oog bestaande voordeelen, grootere stukken grond practisch in eigendom te ontvangen tegen een uiterst klein bedrag en geheel en al vrij te zijn in doen en laten, volkomen vrij te zijn in eigen huis.

Ook zijn soms vroegere plantages door de tegenwoordige eigenaren verkaveld en in perceelen verhuurd aan kleine landbouwers. De afwateringstoestanden zijn daar betrekkelijk goed. Deze stukken vinden dan ook nogal afbrek en er wordt grif f 10 per H.A. huur betaald. Daarbij komt, dat de landbouwers op de plantages vrij zijn dan op de *vestigingsplaatsen*. Ook hebben verschillende kleine landbouwers, en wel in hoofdzaak de beter gesitueerden, grond in eigendom, vooral in de in latere jaren aangelegde polders.

Volgens de laatste statistiek zijn uitgegeven op de *vestigingsplaatsen* circa 9700 perceelen, groot in totaal pl.m. 24.000 H.A., waarvan ruim 9000 H.A. in cultuur, dus per perceel uitgegeven 2½ H.A., waarvan gemiddeld nog geen H.A. in cultuur.

Buiten de *vestigingsplaatsen* pl.m. 9600 perceelen, rond 49.000 H.A., waarvan ruim 18.000 H.A. in cultuur, gemiddeld dus een kleine 1½ H.A. per perceel in cultuur.

In totaal zijn dus uitgegeven circa 19.300 perceelen, waarop totaal 74.000 personen wonen, welke 22.000 H.A. in cultuur hebben, of gemiddeld nog geen 1.2 H.A. per perceel, dat is per gezin, in cultuur.

En wat produceeren die ruim 74.000 personen of pl.m. 20.000 gezinnen? Dat is zeer nauwkeurig in de statistieken vermeld. De totale waarde van de opbrengst van den kleinen landbouw bedraagt in 1937 2½ miljoen gulden; daarvan is ruim 1 miljoen gulden rijst, circa 330.000 gulden bananen, 270.000 gulden vruchten en groenten, 210.000 gulden pinda's, 160.000 gulden cocosnoten, 90.000 gulden aardvruchten, 70.000 gulden mais en een 50.000 gulden cacao.

De gemiddelde geproduceerde waarde per H.A. is 2½ miljoen: 22.000 = pl.m. f 110, en per perceel, dus per gezin, $1,2 \times f 110 = f 132$. Dat cijfer is zeker niet aan den lagen kant genomen. Indien de kleine landbouw alleen rijst verbouwd, zou de opbrengst per H.A. pl.m. 70 à 90 gulden belooft, afhankelijk van de rijstprijzen (pl.m. 3000 Kg. padi, d. i. 15 à 1800 Kg. rijst tegen een prijs van 4 à 5 gulden per 100 Kg.). De rest van de opbrengst wordt dus verkregen door bananen, aardvruchten, peulvruchten, enz.

Van die opbrengst wordt een groot gedeelte voor eigen gebruik besteed en een gedeelte op de binnenlandsche markt verkocht, terwijl een gedeelte der rijst, in 1937 zelfs 7500 ton, voor een totale waarde van f 414.000, wordt uitgevoerd.

De kleine landbouw en het Staatsbudget.

Het is op het eerste gezicht duidelijk, dat de jaarlijksche bijdragen van deze menschen, althans wanneer zij uitsluitend van den kleinen landbouw bestaan, in de algemeene middelen en inkomsten van het land wel zeer gering zijn.

De jaarlijksche bijdrage per hoofd der bevolking in Suriname aan de algemeene middelen en inkomsten is toch al niet groot, n.l. f 27 per hoofd in 1937, terwijl die bijdragen in 1900 (toen de bevolking half zoo groot was) f 31 per hoofd bedroeg. De landsuitgaven per hoofd daarentegen zijn in dien zelfden tijd gestegen van f 32 tot f 43. De landsinkomsten per hoofd vertoonen sinds 1900 eenige fluctuaties met een lichte tendenz tot dalen.

De kleine landbouwers vallen vrijwel allen buiten de inkomstenbelasting (inkomens tot f 500 zijn in Suriname vrijgesteld). Het voornaamste middel in Suriname wordt gevormd door de invoerrechten, die hoog zijn, gemiddeld 20 pCt.

De totale opbrengst daarvan, inclusief de opcenten, is 1½ miljoen, terwijl de opbrengst van alle middelen en inkomsten van het land tezamen circa 4 miljoen bedraagt. De opbrengst der invoerrechten is dus bijna f 12 per hoofd en dat is ook vrijwel het eenige middel van beteekenis, waarin door de kleine landbouwers wordt bijgedragen. Rekent men, dat per gezin f 12 in de invoerrechten zou worden bijgedragen, dan zou zulk een gezin voor circa f 60 geïmporteerde goederen gekocht moeten hebben, hetgeen wel zeer onwaarschijnlijk is, gezien het zeer geringe geldinkomen per gezin. In dat geval zouden dan de 20.000 gezinnen van kleine landbouwers f 240.000 in de invoerrechten bijdragen.

In de andere landsmiddelen en -inkomsten dragen zij niet noemenswaard bij, behalve in de opbrengst van den landsspoorweg (totaal f 114.000), van welk bedrag een deel door de kleine landbouwers wordt opgebracht.

Rekent men daarbij de totale opbrengst der jaarhuren en pachten van de op en buiten de vestigingsplaatsen uitgegeven gronden, welke nog geen f 100.000 bedragen en nog 1 ton aan bijdragen in allerlei andere kleine inkomsten, dan is de totale bijdrage in de landsmiddelen en -inkomsten der 74.000 personen, welke van den kleinen landbouw leven, circa f 500.000, dus circa f 7 per persoon, of per gezin pl.m. f 25.

Zelfs wanneer men een 40.000 Javanenfamilies, dus in totaal ver over de 100.000 Javanen, naar Suriname zou overbrengen (hetgeen vele millioenen gulden zou kosten), dan zouden, bij den huidige stand van den kleinen landbouw, de totale bijdragen van die gezinnen aan de algemeene middelen en landsinkomsten meer dan 1 miljoen gulden bedragen. Dat wil zeggen, dat, wanneer de stijging van de bevolking van 150.000 op 270 à 280.000 zielen geen noemenswaardige vermeerdering van kosten van bestuur, rechtspraak, onderwijs en medische verzorging zou meebrengen 1), de jaarlijksche subsidie, welke tot dusver pl.m. 3.3 miljoen gulden bedroeg, met 1 miljoen gulden verminderd zou kunnen worden.

Ik zie hierbij niet over het hoofd, dat er onder de kleine landbouwers, speciaal onder de Britsch-Indiërs, maar ook onder de Javanen, beter gesitueerden voorkomen vooral in de polders, menschen, die enkele H.A. in bezit hebben en die zeker tot een betrekkelijken welstand gekomen zijn. Maar dat hun aantal tegenover het groote aantal anderen, die zich net kunnen bedruipen, net het leven kunnen houden, zeer gering is, wordt uit bovenstaande cijfers en vooral ook uit de genoemde middelen wel bewezen.

Ik weet wel, dat dit een betrekkelijk primitieve reedeneering en berekening lijkt en dat men allicht geneigd is te zeggen, dat een vermeerdering van de bevolking en vermeerdering van de productie op alle gebied toch aanleiding zullen geven tot een verlevendiging van alle takken van handel en van alle takken van bedrijf en daardoor ook tot meerdere inkomsten. Maar als men de lijst van de opbrengst der middelen en andere inkomsten van Suriname nagaat — en die lijst is werkelijk niet zoo groot — en men let op de zeer primitieve huishouding der kleine landbouwers, dan is het duidelijk, dat uitbreiding van den kleinen landbouw — *zoals die thans gedreven wordt* — de opbrengst der middelen en inkomsten zeer weinig zal doen stijgen. De kleine landbouwers azen de gemeenschap niet meer voordeelen opleveren dan zij deze kosten.

Mogelijkheid tot verbetering der situatie?

De vraag is of door stimuleering van den kleinen landbouw de kans bestaat, daarin, zij het in den beginne door grootere uitgaven, verandering te brengen.

Van de kleine landbouwers is de Creool, de zeer enkele goede niet te na gesproken, verreweg de minste. Alle kenners van Suriname zijn het daarover eens.

Pyttersen zegt daaromtrent in zijn bekende rapport:

„Ik heb veel van den kleinen landbouw in de tropen „en elders gezien, maar wat ik in Suriname bij de „Creolen zag, overtrof in minderwaardigheid al het „vroeger door mij aanschouwde”

en de Cock Buning zegt:

„Het kleinlandbouwbedrijf, zooals dit wordt uit- „geoeffend door de Creolen, verdient dien naam eigen- „lijk niet.”

De Javaan is van huis uit kleinlandbouwer. Zijn grondjes zien er over het algemeen vrij goed uit, maar hij heeft het in den kleinen landbouw, ondanks zijn soberheid, niet tot eenigen welstand gebracht.

Eenigszins anders is dit met de Britsch-Indiërs, de Hindostani; zij hebben het meeste succes met den kleinen landbouw gehad. Zij zijn bereid zeer hard te werken, leven, zoo mogelijk, nog soberder dan de Javanen, zijn slim en gierig.

Maar hoewel de kleine landbouw oorspronkelijk den grondslag van dien welstand gelegd moet hebben, is hij daaruit niet alleen ontstaan. De Britsch-Indiërs trachten op alle mogelijke wijzen er wat bij te verdienen, een beetje veeteelt, een beetje winkelbedrijf, exploitatie van een rijstpelmolentje met daaraan verbonden rijsthandel en niet te vergeten de woeker, leverden de niet onbelangrijke bijverdiensten.

1) Hetgeen een absurde veronderstelling is.

„Toch” — zoo zegt het verslag over de jaren 1936 en 1937 van Landbouw-Economische Zaken — „is sinds de groote daling van de prijzen der landbouwproducten ook voor de Hindostani de toestand in den landbouw veranderd en is deze thans verre van rooskleurig. Hierdoor ontstaat onder de jongere generatie meer en meer de neiging om buiten den landbouw een bestaan te vinden”.

Volledigheidshalve heb ik deze categorieën even de revue laten passeeren. Daar het de bedoeling is, den kleinen landbouw uit te breiden door aanvoer van Javanen, hebben wij bij de volgende beschouwingen alleen aan dezen aandacht te wijden.

Hoe kan de kleine landbouw gestimuleerd worden? Voor de binnenlandsche markt is de bestaande productie van alle bekende gewassen meer dan voldoende groot en vergroting van de productie zou alleen raadzaam zijn, indien de tot nu toe zoo zeer geringe exportmogelijkheden konden worden verbeterd. Het hoofdproduct van den kleinen landbouw is rijst. De productie daarvan is in de laatste jaren zeer gestegen, zoodat Suriname van een rijst-invoerend een rijst-uitvoerend land is geworden. In 1937 werd circa 7400 ton rijst uitgevoerd. De exportpositie van de Surinamerijst is echter zeer onzeker; die rijst n.l. is nog van zeer inferieure kwaliteit, waardoor zij slechts aftrek kan vinden in die gebieden, waar de economische situatie de bevolking dwingt meer op lagen prijs dan op kwaliteit te letten.

Niet alleen worden er allerlei soorten padi verbouwd, zoodat van een uniform product weinig sprake is, doch ook aan de verwerkingsmethoden kleven groote fouten. Weliswaar heeft men zich de laatste jaren veel moeite gegeven voor de verbetering van het product en wordt er zooveel mogelijk gestreefd naar uniforme zaai-padi, maar de verbeteringen stuiten nog op velerlei bezwaren²⁾.

Er is eens keur op de te exploiteeren rijst ingesteld, maar volgens het hierboven reeds aangehaalde verslag over 1936 en 1937 van het Departement van Landbouw-Economische Zaken was van de totale hoeveelheid gekeurde rijst nog circa 90 pCt. „low grade”. Voor export van deze rijst komen voornamelijk in aanmerking de Fransche eilanden Guadeloupe en Martinique, doch het is duidelijk dat daardoor de exportpositie zeer précair is, te meer als men weet, dat de totale jaarlijksche opname-capaciteit van die beide eilanden slechts 12.000 ton bedraagt en dat Frankrijk door voorkeurstarieven de rijstproductie der eigen koloniën beschermt.

Een verdere stimuleering van de rijstcultuur kan plaats vinden door het gebruik van ploegen, waardoor de kleine landbouwer meer land in cultuur kan brengen.

En last not least zal de rijstbouw en trouwens de geheele landbouw in Suriname gestimuleerd kunnen worden door irrigatie.

Dankbaar moet erkend worden, dat de Regeering en vooral de Minister van Koloniën den laatsten tijd groote belangstelling voor Suriname heeft getoond en zeer veel heeft gedaan in het belang van de kolonie.

De uitzending van Prof. de Vos heeft tengevolge gehad, dat de irrigatie dadelijk ter hand genomen is, zoodat binnen enkele jaren belangrijke nieuwe complexen geïrrigeerd zullen zijn. Dat is m.i. een feit, dat voor Suriname niet hoog genoeg kan worden aangeslagen, doch men moet van de resultaten, althans ten opzichte van de rijst, geen te hooge verwachtingen koesteren.

Het voor irrigatie beschikbare water in Suriname is vrijwel steriel; aan de plant wordt door het water geen voedsel toegevoegd; het water heeft dus geen bemestende werking. Het zal zelfs gewenscht zijn met bevoeiing bij dergelijk water de toegevoerde hoeveelheden niet grooter

2) Zie Dr. W. C. Klein: „De export van rijst en maïs van Suriname naar Curaçao” in E.-S.B. van 16 Aug. 1939, blz. 622 en „Voortbrenging en uitvoer van Suriname in E.-S.B. van 22 Nov. 1939, blz. 867.

te doen zijn dan strikt noodig is, opdat de in den bodem aanwezige waardevolle stoffen niet door uitspoeling verloren gaan.

De vermeerdering van de opbrengst van het product door irrigatie zal in Suriname ook niet groot zijn. Dat is ook niet noodig, omdat de opbrengst van het product per H.A. in normale tijden reeds zeer bevredigend is. Oogsten van 3000 Kg. padi per H.A., overeenkomende met 15 tot 1800 Kg. rijst zijn normaal, terwijl enkele malen belangrijk hogere voorkomen.

Het is nauwelijks te verwachten — zoo zegt Prof. de Vos in zijn rapport — dat zij door bevoeiing veel hooger zullen kunnen worden.

Toch is irrigatie voor de rijstcultuur van het grootste belang, zoowel omdat daardoor misoogsten voorkomen worden als ook, omdat zij oogstderiving voorkomt. Practisch kan men tot nu toe zeggen, dat er eens in de 4 jaar, door groote droogte en onregelmatigheid van de seizoenen, een zeer slecht rijstjaar voorkomt. Het is in Suriname door de onregelmatigheid van de seizoenen voor de landbouwers altijd zeer moeilijk om het tijdstip te kiezen, waarop zij met de rijstcultuur moeten aanvangen en hieraan komt de irrigatie vrijwel geheel tegemoet. Irrigatie zal dus de opbrengst in goede jaren niet belangrijk verhoogen; zij maakt echter de cultuur veel minder riskant, daar zij den landbouwer onafhankelijk maakt van den regenval.

Ik neem aan, dat de maatregelen, getroffen in het belang van de verbetering van de kwaliteit der rijst, wel zullen doorwerken, zoodat door deze kwaliteitsverbetering en door irrigatie, waar zulks mogelijk is, de rijstcultuur regelmatig oogsten zal geven van een steeds beterende kwaliteit. Daardoor zal het exportgebied uitgebreid kunnen worden en zullen de mogelijkheden van den export voor Suriname niet meer afhankelijk zijn van een paar kleine Fransche eilanden.

Maar de geldopbrengst per H.A. zal niet veel hooger worden, omdat de rijst naar vergelegen gebieden geëxporteerd moet worden, zoodat een groot gedeelte van de hogere opbrengst door de vrachtvermeerdering verdwijnt.

De gemiddelde exportprijs van rijst bedroeg in Suriname in het jaar 1936 f 4.10 per quintaal; in 1937 f 5.50 per quintaal. Over die jaren bedroeg de gemiddelde prijs van Javarijst f 5.68 en f 6.44. Dit was dus f 1.— à f 1.50 per quintaal hooger. Zelfs wanneer binnen afzienbaren tijd de prijzen der Surinamerijst ongeveer gelijk zullen komen met die der Javarijst, dan zou dit voor den kleinen landbouwer jaarlijks een vermeerdering van inkomsten van f 20.— à f 25.— beteekenen, relatief weliswaar niet onbeteekenend, maar quantitatief zeer gering.

Dat komt, omdat rijst nu eenmaal een product is, waarvan de geldelijke opbrengst per H.A. gering is, zóó gering, dat het niet mogelijk is deze cultuur met daglooners uit te oefenen.

Uitbreiding van het door den kleinen landbouwer in cultuur gebrachte areaal kan hem inderdaad meerdere inkomsten brengen en zou hem tot een betrekkelijke — al is het dan ook zeer geringe — welvaart kunnen brengen.

En hetzelfde zal het geval kunnen zijn in de geïrrigeerde gebieden, omdat het daar mogelijk zal zijn in den drogen tijd en in den kleinen regentijd andere producten te telen als boonen, maïs, arachides enz. terwijl de praktijk zal moeten uitwijzen of het mogelijk zal zijn op die velden twee rijstooogsten per jaar te produceeren.

Daarbij echter speelt de psyche, de geestelijke gesteldheid, een grotere rol. De Javaan, dien men overbrengt van Java naar Suriname, moge door zijn verblijf in het nieuwe land eenigszins van karakter veranderen, veel is dat niet. Zijn aard is nu eenmaal zoo, dat hij zich niet wenscht in te spannen voor geldelijk gewin. Hij mist alle belangstelling voor economischen vooruitgang; spaar-

zaamheid is hem onbekend. Kan hij rond komen, dan is hem dat genoeg, maar hij staat geheel vreemd tegenover de jacht naar meerdere inkomsten.

Krijgt hij hooger dagloon, dan is het gevolg, dat hij minder dagen werkt, maar het is geen prikkel om meer te verdienen en de Javaan, die op zijn keuterijtje zoo'n beetje rond kan komen, al is het dan ook op zeer sobere wijze, geeft zich niet de moeite een grooter areaal in cultuur te brengen, om wat meer te hebben.

Het is met deze geestesgesteldheid van de Javaansche bevolking, dat met de plannen om hen naar Suriname over te brengen terdege rekening moet worden gehouden en die gesteldheid zal m.i. ook in de toekomst een der belangrijkste factoren zijn, waardoor de Javaansche kleine landbouwer niet tot zekere welvaart zal komen.

De teelt van beter loonende exportproducten.

De eenige mogelijkheid, waardoor dat wel zal kunnen geschieden, is door de teelt van een beter loonend exportproduct dan rijst. Dat is echter het kardinale punt niet alleen voor den kleinen landbouw, maar voor heel Suriname.

En nu ligt het in Suriname zoo, dat de cultuur-exportproducten, waarvoor dit land in de eerste plaats in aanmerking komt, n.l. de vruchtencultuur, de cultuur in het bijzonder van bananen en citrus, m. i. bijzonder weinig geschikt zijn voor den kleinen landbouw. De bananencultuur is een cultuur, die alleen op zeer goede gronden gedreven kan worden, een cultuur bovendien, die zeer veel zorg vereischt aan grondbewerking en ziektebestrijding, enz.

Die zorg moet deze plant hebben vanaf het eerste oogenblik. De ziektebestrijding moet nauwkeurig en systematisch plaats hebben en ook de behandeling van de vrucht en het oogsten moeten met groote zorgvuldigheid geschieden. Daarbij komt, dat alleen volle bossen waarde voor export hebben, omdat deze alleen de kosten van verscheping loonen. De resultaten, verkregen met proefnemingen met deze cultuur bij den kleinen landbouwer in Suriname, zijn dan ook geheel mislukt.

Omtrent het resultaat met de citruscultuur kan men niet zoo positief spreken, maar het is zeker, dat ook die cultuur, voor export werkend, zeer veel zorg vereischt, omdat men voor export een uniform goed product moet hebben.

Tot nu toe liet dit zeer veel te wenschen over, maar het zou onbillijk zijn om aan te nemen, dat daarin in den loop der jaren geen verbetering te brengen zou zijn. Men vergete echter niet, dat de citruscultuur in wezen meer een subtropische dan een tropische cultuur is en dat men zal moeten concurreren tegen allerlei veel dichterbij de afzetmarkten gelegen gebieden dan Spanje, Italië, Palestina, enz.

Of het op den duur mogelijk zal zijn een exportcultuur van citrusvruchten gedeeltelijk ook op te bouwen op de vruchten, afkomstig van de boomen van de kleine landbouwers, is thans niet te zeggen, maar dat een dergelijke export een zeer goede organisatie behoeft, staat m. i. als een paal boven water, omdat de citrus evenmin als de banaan een stapelproduct is. Het is een product, dat na aankomst vrijwel dadelijk verkocht moet worden, een product, waarbij, evenals bij de banaan, de organisatie van de verscheping en distributie even belangrijk, zoo niet belangrijker is, dan de cultuur. Bestaat er eenmaal een dusdanige organisatie, dan kan de kleine landbouwer, wanneer hij aan zijn boomen voldoende zorg wil besteden, in zijn citrusaanplant wellicht een goede bijverdiende vinden en daardoor tot een zekeren welstand komen.

PUTMAN CRAMER.

OVERBEZETTING VAN HET WINKELBEDRIJF

II.

In het eerste artikel onder bovenstaande titel 1) hebben wij gedemonstreerd, hoe men op grond van bepaalde berekeningen kan komen tot de conclusie, dat er in bepaalde wijken van een gemeente (in dit geval Den Haag) overbezetting van het winkelapparaat te constateren is. Uiteraard kan men een dergelijke berekening ook maken voor de gemeente als geheel. Daar de gang van zaken dan principieel dezelfde is als bij de berekening voor de verschillende wijken, zullen wij kortheidshalve alléén de uitkomsten vermelden. Op grond van verschillende overwegingen kwamen wij tot de conclusie, dat de koopkracht (in de zin van het bij de kleinhandel te besteden bedrag) voor Den Haag als geheel gesteld moest worden op f 230.000.000 (115.000 gezinnen \times f 2000). De voor het verkrijgen van een behoorlijk levensonderhoud noodzakelijke omzet stellende op f 25.000 per winkel, kan men berekenen, dat deze koopkracht voldoende is voor 9200 winkels. Er waren echter volgens de telling van 1935 in Den Haag niet minder dan 11.320 bezette winkels. Daarbij komen nog 4000 venters en eenige honderden marktkooplieden, venters met vaste standplaats en kiosken. Ook deze distribuenten pogen een deel van de beschikbare 230 miljoen voor zich in beslag te nemen. Er was dus in 1935 in Den Haag onmiskenbaar een toestand van overbezetting.

In onze omschrijving van het begrip overbezetting namen we het woord „permanent” op, om daarmee aan te duiden, dat wij niet het oog hadden op een voorbijgaande crisistoestand. Het jaar 1935 is er echter een, waarin het economisch leven wel zeer diep was ingezonken. Er moet daarom op bovenstaande berekening een correctie aangebracht worden. De cijfers van de belastingstatistiek leidden ons er toe om aan te nemen, dat de „koopkracht” der Haagse bevolking van 1928 tot 1935 met ruim 20 pCt. is gedaald. Bovendien moet men nog rekenen met de toenemende van het aantal winkels in deze jaren. Dit alles in aanmerking nemende, worden de cijfers, die het Economisch Instituut voor den Middenstand in de loop der jaren publiceerde en die wijzen op een teruggang van de omzetten der bedrijven van 1928—1933 met 20 tot 40 procent, wel aannemelijk.

Nu is het duidelijk, dat in een maatschappij, die op het particuliere bedrijf gegrondvest is, overwegingen als die wij hierboven lieten gelden en maatregelen, die daarop eventueel gebaseerd zouden worden, nooit zullen mogen leiden tot het volledig opheffen van het ondernemersrisico. Daarom zal het ook niet goed zijn, om bij het beantwoorden van de vraag, of er overbezetting is, volledig met de daling der koopkracht rekening te houden. In ons geval zou men b.v. de helft van de koopkrachtdaling in rekening kunnen brengen. Dat wil dus zeggen, dat men bij het bepalen van de overbezetting aanneemt, dat de koopkracht der Haagse bevolking is 230 miljoen plus 10 pCt., oftewel rond 250 miljoen. Er zou dan plaats zijn voor 10.000 winkels. Doch ook dan waren er in 1935 nog een 1300 te veel, ongeacht een aantal andere detaillisten. Dus ook na het in rekening brengen van deze correctie moet men tot de conclusie komen, dat er in Den Haag overbezetting van het winkelbedrijf is.

Berekening per branche.

Nu spreekt het vanzelf, dat men, wanneer men op dit gebied maatregelen zou willen nemen, niet alleen rekening moet houden met de verschillen tussen de afzonderlijke wijken, maar ook met de verschillen tussen de afzonderlijke branches. Wij menen, dat onze berekeningswijze ook een basis biedt voor het oplossen van de hier

1) Zie E.-S. B. van 26 Juni j.l., blz. 408.

opkomende vraagstukken. Het is n.l. aan de hand van de budgetstatistiek niet moeilijk, om de koopkracht der gezinnen te verdelen over enkele belangrijke branches.

Voor de kruideniersbranche bijvoorbeeld loopt de berekening als volgt. Men kan aannemen, dat de gezinnen het geld voor de volgende posten van de budgetstatistiek in kruidenierswinkels besteden:

- het volle daar vermelde bedrag voor grutterswaren, kruidenierswaren, suiker;
- de helft van de uitgaven voor vetten, kaas en eieren; en
- een derde van het bedrag, dat aan dranken wordt uitgegeven.

Voor het gemiddelde Haagse gezin, waarvan wij de „koopkracht” stelden op f 2000, komt men aldus tot een bedrag van f 210, wat nerkomt op f 24 miljoen in totaal. Volgens de „Statistiek voor het Kruideniersbedrijf” leden in 1934 zaken met een omzet minder dan f 30.000 in het algemeen verlies. Overwegende, dat in het algemeen de meer actieve kruideniers aan de bedrijfsstatistiek zullen meewerken, menen we de minimaal benodigde omzet voor een kruidenierszaak op f 30.000 te mogen stellen.

Zo gezien zou er in Den Haag in 1935 dus plaats geweest zijn voor 800 kruideniers. Er waren er echter volgens de Winkeltelling 925, en bovendien kon men zich op pl.m. 1000 andere plaatsen ook nog van kruidenierswaren voorzien. Voorts wijzen wij erop, dat het aantal van 925 kruidenierswinkels, dat het rapport Winkeltelling vermeldt, wel zeer laag schijnt. Immers, de Bedrijfstelling 1930 kwam reeds tot 974 eigenlijke kruidenierswinkels plus 141 grutters, comestibles en delicatessenzaken, een totaal dus van 1115. Hierbij kan nog gevoegd worden het cijfer, dat wij vinden in de publicatie van het Economisch Instituut voor den Middenstand over „De verspreiding van het Kruideniersbedrijf te 's-Gravenhage”. Deze publicatie vermeldt, dat er in 1932 1201 kruidenierswinkels in de residentie waren. Doch zelfs wanneer wij ons houden aan het lage cijfer van de Winkeltelling en wanneer wij rekening houden met de „crisiscorrectie” van 10 pCt., moet voor het Haagse kruideniersbedrijf toch nog tot een toestand van overbezetting worden geconcludeerd.

Op overeenkomstige wijze hebben wij ook berekeningen uitgevoerd voor de slagerswinkels, de groente- en fruitwinkels, de broodwinkels en de banketwinkels. Soms moest daarbij wel zeer veel geschat worden en buiten de berekening gehouden worden. Zo is het b.v. niet bekend, welk deel de rijdende groentehandelaren van de gehele omzet van hun branche in beslag nemen. Ook is er geen statistiek, die ons duidelijk maakt, welke omzet een groentezaak minimaal moet halen om een bestaan op te leveren. Wel is er een publicatie (n.l. het „Onderzoek naar kosten en winsten in het bakkersbedrijf”, Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek, afl. 5, 1936), die ons vertelt, dat in Den Haag circa 30 pCt. van de broodbakkerswaren via winkels of depots wordt verkocht.

Het eindresultaat van onze berekeningen en overwegingen vindt men in Tabel V. (zie volgende kolom bovenaan).

Hoewel deze cijfers uiteraard met het nodige zout genomen moeten worden, willen wij er toch enig commentaar aan verbinden. In de eerste plaats de opmerking, dat het ons juist schijnt vast te houden aan een aantal van 1200 kruidenierswinkels, dan aan een aantal van ruim 900, ook al, omdat de kruidenierswaren in zoveel andere zaken als bij-artikel worden verkocht. Zo zegt het Winkeltellingsrapport, dat de Haagse burgerij zich in 1935 op niet minder dan 1900 plaatsen van kruidenierswaren kon voorzien. Een overeenkomstige opmerking zouden wij willen maken ten aanzien van de slagerswinkels. Ogenscheinlijk lijkt hier de toestand gunstig, maar men vergete niet, dat fijne vleeswaren, behalve in de slagerswinkels, ook op ongeveer 700 andere plaatsen

Tabel V. *Toelaatbaar aantal winkels.*

Branche	Uit cijfers van 1935		In 1935 volgens tel- ling aanwe- zig
	Na toepas- sing der „crisiscor- rectie” van 10 %		
Kruidenierswinkels	800	880	925 (of 1200)
Slagerswinkels	630	700	634
Groente- en fruitwinkels	720	800	864
Broodwinkels	180	200	467
Banketwinkels	167	185	274

te koop waren. Toch kan men hier niet van een duidelijke overbezetting spreken. Over de groentewinkels is weinig te zeggen, daar men niet weet, hoeveel de langs de deur komende groentehandelaren verkopen. Wel is er zeer duidelijk overbehandeling sprake bij de brood- en banketwinkels. Dit is trouwens een feit, dat in de praktijk zeer goed bekend is. In zoverre levert ons onderzoek dus niets nieuws op.

Doch hiermede komen wij terug op ons uitgangspunt: het is ons voorlopig niet zo zeer te doen om de resultaten van de berekening, als om de methode zelf. En wij menen wel aangetoond te hebben, dat het mogelijk geacht moet worden om vrij nauwkeurig te berekenen, of er van overbezetting van het winkelbedrijf in een bepaalde wijk, of in een bepaalde branche, sprake is. Hierbij bedenken men natuurlijk nog, dat een officiële instantie over meer mogelijkheden tot het verkrijgen van gegevens beschikt dan een particulier. Men behoeft dus, bij het bespreken van de vraag, of invoering van het behoefte-element in de Vestigingswet-Kleinbedrijf wenselijk is, niet meer genoegen te nemen met de opmerking, dat de behoefte toch niet is vast te stellen.

I. D. GROENVELD.

AANTEKENINGEN

REGELING DEVIEZENVERKEER.

TEKST DER VERORDENING.

Het Verordeningenblad van 27 Juni bevat de Verordening van de secretarissen-generaal van de departementen van Financiën, van Justitie, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij en van Koloniën betreffende de regeling van het deviezenverkeer.

Art. 1. Voor de toepassing van deze verordening en de krachtens deze verordening gegeven bepalingen wordt verstaan onder:

(1.) *Ingezetenen:*

a. Natuurlijke personen, die binnen het bezette Nederlandsche gebied hun woonplaats hebben, gewoonlijk daar verblijven, dan wel aldaar kantoor houden,

b. rechtspersonen, die binnen het bezette Nederlandsche gebied gevestigd zijn, dan wel aldaar kantoor houden.

(2.) *Niet-ingezetenen:* de natuurlijke en rechtspersonen, niet vallende onder de omschrijving van ingezetenen. Het deviezeninstituut kan met bindende kracht beslissen, of een bepaalde natuurlijke of rechtspersoon als ingezetene of als niet-ingezetene is aan te merken.

(3.) *Eigenaar:* de eigenaar, zoodmede hij, die krachtens de wet of krachtens rechterlijke beslissing is aangewezen als wettelijk vertegenwoordiger van den eigenaar.

(4.) *Coud:* gouden munten, fijn goud en alliajes van goud (onbewerkt of halffabrikaat).

(5.) *Edele metalen:* zilver, platina en platina-metalen (onbewerkt of halffabrikaat).

(6.) *Betaalmiddelen:* metaal- en papiergeld, bankbiljetten en soortgelijke betaalmiddelen met uitzondering van gouden munten.

(7.) *Geldswaardige papieren:* cheques, wisselbrieven, pro-

messen en soortgelijke geldswaardige papieren met uitzondering van coupons, dividendbewijzen en effecten.

(8). *Effecten*: inschrijvingen in schuld- en aandelenregisters, obligaties, pandbrieven, aandelen, winstbewijzen en soortgelijke waardepapieren, zoomede talons, coupons en dividendbewijzen.

(9). *Vorderingen*: dadelijk en niet dadelijk opeisbare deposito's, saldi in rekening-courant en andere inschulden.

(10). *Roerende goederen*: roerende goederen, me uitzondering van goud, edele metalen, betaalmiddelen, geldswaardige papieren, effecten en documenten, waarin vorderingen zijn belichaamd.

(11). *Invoer en uitvoer*: invoer in en uitvoer uit het vrije verkeer, met dien verstande, dat entrepots van binnenlandsche goederen — of hiermede voor de statistiek van den in- en uitvoer gelijkgestelde goederen — als bergplaatsen in het vrije verkeer worden aangemerkt en dat onder uitvoer mede wordt begrepen:

a. Het ten uitvoer aangeven aan ambtenaren der invoerrechten en accijnzen;

b. het ten uitvoer naar het buitenland aan een ondernemer van vervoer aanbieden van de desbetreffende zaken;

c. het opnemen, aanbrengen of aanwezig hebben van de desbetreffende zaken — waarvan het niet aanneemelijk is, dat zij bestemd zijn om binnen het bezette Nederlandsche gebied te blijven — in, aan of op eenig vervoermiddel, terwijl het zich bevindt op of buitenwaarts van de plaats, waar het, alvorens naar het buitenland te vertrekken, door ambtenaren der invoerrechten en accijnzen moet worden uitgeklaard;

d. het opnemen, aanbrengen of aanwezig hebben van de desbetreffende zaken — waarvan het niet aanneemelijk is, dat zij bestemd zijn om binnen het bezette Nederlandsche gebied te blijven — in, aan of op een tot opstijging gereed luchtvaartuig of een kennelijk tot vertrek naar het buitenland bestemd ander vervoermiddel;

e. het tot vertrek gereedmaken van een kennelijk ten uitvoer bestemd vervoermiddel.

Art. 2. (1) Voor de toepassing van deze verordening en de krachtens deze verordening gegeven bepalingen worden als binnenlandsch aangemerkt.

1) Betaalmiddelen, voor zoover zij in het bezette Nederlandsche gebied de hoedanigheid van wettig betaalmiddel bezitten.

2) Geldswaardige papieren, effecten en vorderingen, voor zoover zij binnen het bezette Nederlandsche gebied betaalbaar zijn en de schuldenaar ingezetene is.

3) Andere onlichamelijke zaken, voor zoover de daaruit voortvloeiende vorderingen uitsluitend jegens ingezetenen kunnen worden geldend gemaakt.

(2) Alle andere betaalmiddelen, geldswaardige papieren, effecten, vorderingen en andere onlichamelijke zaken worden voor de toepassing van deze verordening en de krachtens deze verordening gegeven bepalingen als buitenlandsch aangemerkt.

(3) Het deviezeninstituut kan met bindende kracht beslissen, of waarden, als bedoeld in het eerste en tweede lid, als binnenlandsch of als buitenlandsch zijn aan te merken.

Art. 3. Deze verordening en de krachtens deze verordening gegeven bepalingen zijn niet van toepassing op handelingen, vallende onder de wet Internationaal Betalingsverkeer 1934, een verdrag, als bedoeld in par. 1 dier wet, een autonomen maatregel, als bedoeld in par. 2 dier wet, of onder bepalingen, krachtens die wet gegeven.

Art. 4. Deze verordening en de krachtens deze verordening gegeven bepalingen zijn niet van toepassing op De Nederlandsche Bank N.V.

Vergunningen.

Art. 5. Aan vergunningen, verleend op grond van

deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, kunnen voorwaarden worden verbonden.

Art. 6. (1). Is door een der partijen bij een handeling een vergunning op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen verkregen, dan is voor de andere partij of partijen bij deze handeling vergunning niet vereischt.

(2). Vergunningen op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, welke betrekking hebben op het nakomen van een schuldverplichting, worden door den schuldenaar aangevraagd en aan dezen verleend. De schuldeischer is bevoegd ook zijnerzijds de vergunning aan te vragen. De schuldeischer ontvangt in dat geval een afschrift der verleende vergunning.

Art. 7. (1). Is op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen voor het verrichten van een handeling een vergunning dan wel het voldoen aan bepaalde voorwaarden vereischt, dan wordt veroordeeling tot het verrichten dezer handeling slechts uitgesproken en een verkregen vonnis, rechterlijke beschikking of rechterlijk verlof slechts ten uitvoer gelegd, nadat de vereichte vergunning is verkregen dan wel aan de voorwaarden is voldaan.

(2). De bepaling van het vorige lid is van openbare orde en wordt door den rechter ambtshalve toegepast.

Art. 8. Voor zoover niet anders bepaald, geven maatregelen, genomen op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, geen aanspraak op schadevergoeding.

Art. 9. (1) Ingezetenen zijn verplicht de navolgende waarden, die hun bij de inwerkingtreding van deze verordening in eigendom toebehooren en welke waarde een bedrag van vijf gulden te boven gaat, rechtstreeks of door tusschenkomst eener deviezenbank, aan De Nederlandsche Bank aan te bieden en op verlangen te verkoopen en over te dragen:

- a) goud,
- b) edele metalen,
- c) buitenlandsche betaalmiddelen,
- d) buitenlandsche geldswaardige papieren.

(2) De aanbidding moet geschieden binnen veertien dagen na de inwerkingtreding van deze verordening.

(3) Ingezetenen zijn verplicht waarden, als bedoeld in het eerste lid, die zij na de inwerkingtreding van deze verordening, anders dan op grond eener vergunning van het deviezeninstituut, verkrijgen, binnen drie dagen na deze verkrijging, rechtstreeks of door tusschenkomst eener deviezenbank, aan De Nederlandsche Bank aan te bieden en op verlangen te verkoopen en over te dragen; voor aldus verkregen buitenlandsche betaalmiddelen en buitenlandsche geldswaardige papieren ontstaat deze verplichting eerst dan, wanneer hun waarde een bedrag van vijf gulden te boven gaat.

Voor zoover niet anders bepaald, moeten de op grond van een vergunning van het deviezeninstituut verkregen waarden binnen drie dagen na afloop van den geldigheidsduur der vergunning aangeboden worden, voor zoover de verkrijger de waarden op dat tijdstip nog bezit. Degeen, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van de verplichting tot aanbidding buiten het bezette Nederlandsche gebied vertoeft, is verplicht uiterlijk binnen tien dagen na terugkeer binnen het bezette Nederlandsche gebied tot aanbidding over te gaan.

(4) Personen, die ingezetenen worden, zijn verplicht de hun op dat tijdstip in eigendom toebehoorende waarden, als bedoeld in het eerste lid, binnen tien dagen, rechtstreeks of door tusschenkomst eener deviezenbank, aan De Nederlandsche Bank aan te bieden.

(5) Indien een andere ingezetene dan de eigenaar het beschikkingsrecht over de aan te bieden waarden heeft,

rusten de in dit artikel omschreven verplichtingen op dezen anderen ingezetene.

Koopsom.

(6) De koopsom wordt door De Nederlandsche Bank bepaald op grond van de overeenkomstig artikel 17, tweede lid, vastgestelde koersen. Voor zoover geen koersen zijn vastgesteld, worden de koersen, zoomede de tot grondslag te nemen prijzen door De Nederlandsche Bank in overeenstemming met den secretaris-generaal van het departement van Financiën bepaald.

(7) De Nederlandsche Bank is rechtsgeldig gekwet, indien zij te goeder trouw betaalt aan dengene, die de waarden feitelijk ten verkoop aanbiedt of aan diens bijzonderlijk tot het ontvangen van de betaling schriftelijk gemachtigde. De goede trouw wordt steeds verondersteld. Hij, die kwade trouw beweert, moet dezelve bewijzen.

(8) Indien meerdere ingezetenen op de waarden, welke moeten worden aangeboden, eenig recht kunnen doen gelden of eenige macht daarover kunnen uitoefenen, is ieder hunner verplicht terstond voor zijn deel de medewerking te verlenen, noodig voor de aanbieding, verkoop en overdracht.

(9) De Nederlandsche Bank is bevoegd dengene, die de waarden aanbiedt, te verplichten tot voorafgaande inning, vervreemding of eenige andere tegeldemaking der aangeboden waarden, in welk geval de opbrengst voor de oorspronkelijke waarden in de plaats treedt.

(10) Indien daarvoor bijzondere redenen aanwezig zijn, is De Nederlandsche Bank bevoegd bij dit artikel gestelde termijnen, al dan niet onder daarbij te stellen voorwaarden, te verlengen.

Art. 10. (1) De secretaris-generaal van het departement van Financiën kan bepalen, dat ingezetenen bij door hem aan te wijzen instellingen aangifte moeten doen van de navolgende hun in eigendom toebehoorende waarden of groepen dezer waarden:

- a) buitenlandsche effecten,
- b) buitenlandsche vorderingen,
- c) andere buitenlandsche onlichamelijke zaken,
- d) roerende goederen, buiten het bezette Nederlandsche gebied berustende, dan wel binnen het bezette Nederlandsche gebied berustende, doch niet in het vrije verkeer ingevoerd.
- e) buiten het bezette Nederlandsche gebied gelegen onroerende goederen.

(2) De aangifte geschiedt overeenkomstig door den secretaris-generaal van het departement van Financiën te geven aanwijzingen.

(3) De aangifte geschiedt binnen een door den secretaris-generaal van het departement van Financiën vast te stellen termijn, die voor de onderscheidene waarden of afzonderlijke groepen daarvan verschillend kan worden bepaald.

(4) Indien daarvoor bijzondere redenen aanwezig zijn, kan de termijn door de instelling, bij welke de aangifte moet geschieden, al of niet onder daarbij te stellen voorwaarden, worden verlengd.

Art. 11. (1) Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd te beschikken over, te bezwaren en te vervreemden: a) goud; b) edele metalen; c) buitenlandsche betaalmiddelen; d) buitenlandsche geldswaardige papieren; e) buitenlandsche vorderingen; f) andere buitenlandsche onlichamelijke zaken; g) roerende goederen, buiten het bezette Nederlandsche gebied berustende, dan wel binnen het bezette Nederlandsche gebied berustende, doch niet in het vrije verkeer ingevoerd; h) buiten het bezette Nederlandsche gebied gelegen onroerende goederen.

(2) Vergunning is niet vereischt, voor zoover waarden, als bedoeld in het eerste lid, overeenkomstig art. 9 aan De Nederlandsche Bank worden verkocht en overgedragen,

dan wel overeenkomstig artikel 12 aan deze instelling of aan een deviezenbank worden vervreemd.

Art. 12. (1) Het is verboden buitenlandsche betaalmiddelen, buitenlandsche geldswaardige papieren en buitenlandsche vorderingen tegen betaling in binnenlandsche geldsoort van anderen dan De Nederlandsche Bank te verkrijgen en aan anderen dan De Nederlandsche Bank te vervreemden. Slechts De Nederlandsche Bank kan bij de verkrijging of vervreemding dezer waarden tusschenkomst verlenen.

(2) Het deviezeninstituut kan van het in het vorige lid bepaalde uitzonderingen toelaten.

(3) De Nederlandsche Bank kan onder door haar te stellen voorwaarden aan andere banken en bankiers het recht toekennen als deviezenbank buitenlandsche betaalmiddelen, buitenlandsche geldswaardige papieren en buitenlandsche vorderingen voor rekening van De Nederlandsche Bank of voor eigen rekening te verkrijgen en te vervreemden.

Art. 13. Het verkrijgen van buitenlandsche betaalmiddelen, buitenlandsche geldswaardige papieren en buitenlandsche vorderingen tegen betaling in binnenlandsche geldsoort is slechts geoorloofd op grond van een door het deviezeninstituut verleende vergunning.

Art. 14. (1) Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd, binnenlandsche en buitenlandsche effecten onder bezwarenden titel van een niet-ingezetene te verkrijgen, zoomede over buitenlandsche effecten te beschikken, deze te bezwaren en te vervreemden, tenzij deze aan De Nederlandsche Bank, aan een deviezenbank of aan een der door De Nederlandsche Bank bijzonderlijk daartoe aangewezen banken en bankiers worden vervreemd of verpand.

Handel in buitenlandsche effecten.

(2) De secretaris-generaal van het departement van Financiën kan bepalen, dat de handel in door hem nader aan te wijzen buitenlandsche effecten tusschen ingezetenen in regelmatig beursverkeer zonder vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd zal zijn.

Art. 15. Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd.

(1) Te beschikken over, te bezwaren en te vervreemden: a. binnenlandsche betaalmiddelen; b. binnenlandsche geldswaardige papieren; c. binnenlandsche effecten; d. binnenlandsche vorderingen; e. andere binnenlandsche onlichamelijke zaken; f. binnen het bezette Nederlandsche gebied gelegen onroerende goederen.

(2) Crediet te verlenen, aval te geven en borgtocht of andere zekerheid te stellen, alles, voor zoover zulks middellijk of onmiddellijk geschiedt ten gunste van een niet-ingezetene.

Art. 16. Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd mede te werken aan het beschikken over, het bezwaren en het vervreemden door niet-ingezetenen van: a. goud; b. edele metalen; c. betaalmiddelen; d. geldswaardige papieren; e. effecten; f. vorderingen; g. andere onlichamelijke zaken, alle, voor zoover zij of de documenten, waarin zij zijn belichaamd binnen het bezette Nederlandsche gebied berusten; h. binnen het bezette Nederlandsche gebied berustende roerende goederen; i. binnen het bezette Nederlandsche gebied gelegen onroerende goederen, alles, voor zoover zulks middellijk of onmiddellijk geschiedt ten gunste van een niet-ingezetene.

Koersen.

Art. 17. (1) Het is verboden buitenlandsche betaalmiddelen, zoomede in een buitenlandsche geldsoort uitgedrukte geldswaardige papieren en vorderingen, waarvoor De Nederlandsche Bank koersen publiceert, te verkrijgen of te vervreemden tegen hoogere dan de laatst gepubliceerde koersen.

(2) De koersen worden door De Nederlandsche Bank vastgesteld in overeenstemming met den secretaris-generaal van het departement van Financiën en worden gepubliceerd op de beurzen van koophandel te Amsterdam en te Rotterdam.

(3) Het is verboden buitenlandsche betaalmiddelen, zoomede in een buitenlandsche geldsoort uitgedrukte geldswaardige papieren en vorderingen, waarvoor De Nederlandsche Bank geen koersen publiceert, te verkrijgen of te vervreemden tegen hoogere koersen dan die, welke De Nederlandsche Bank telkenmale op aanvraag van belanghebbenden zal hebben bepaald.

Art. 18. (1). Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd goud, edele metalen, buitenlandsche betaalmiddelen en buitenlandsche geldswaardige papieren aan ingezetenen of niet-ingezetenen af te geven.

(2). Vergunning is niet vereischt voor zoover waarden, als bedoeld in het eerste lid, overeenkomstig artikel 9 aan De Nederlandsche Bank worden verkocht en overgedragen dan wel overeenkomstig artikel 12 aan deze instelling of aan een deviezenbank worden vervreemd.

Art. 19. De uitvoer van: a. goud; b. edele metalen; c. betaalmiddelen; d. geldswaardige papieren; e. effecten; f. in documenten belichaamde vorderingen, is slechts geoorloofd met vergunning van het deviezeninstituut.

Art. 20. De secretaris-generaal van het departement van Financiën kan bepalen, dat de invoer van nader door hem aan te wijzen betaalmiddelen en effecten slechts geoorloofd is met vergunning van het deviezeninstituut.

Art. 21. Het deviezeninstituut is bevoegd onder door hem te bepalen voorwaarden en binnen door hem te stellen grenzen aan ingezetenen, die uit den aard van hun beroep of bedrijf bepaalde handelingen of groepen van handelingen, vallend onder de omschrijving der artt. 11, 12, 13, 15, 18 en 19, plegen te verrichten, een algemeene vergunning te verleenen tot het verrichten dezer handelingen of groepen van handelingen onder gelijktijdige ontheffing — voor zooveel noodig — van de ingevolge de artikelen 9 en 10 opgelegde verplichtingen.

In- en uitvoer.

Art. 22. (1) De invoer en de uitvoer van roerende goederen is slechts geoorloofd onder overlegging van door den secretaris-generaal van het departement van Financiën aangegeven documenten aan de ambtenaren der Invoerrechten en Accijnzen.

(2) Deze ambtenaren kunnen den invoer en den uitvoer beletten van roerende goederen, ten aanzien waarvan niet is voldaan aan bepalingen, krachtens deze verordening gegeven.

Art. 23. (1) Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd:

a.) Roerende goederen middellijk of onmiddellijk aan niet-ingezetenen te leveren op voorwaarden of onder omstandigheden, die tot gevolg kunnen hebben, dat de volle waarde dier goederen niet, slechts ten deele of later dan in den betreffenden bedrijfstak gebruikelijk is, zal worden voldaan, middellijk of onmiddellijk voor niet-ingezetenen diensten te verrichten of rechten aan hen af te staan op voorwaarden of onder omstandigheden, die tot gevolg kunnen hebben, dat de volle waarde dier diensten en rechten niet, slechts ten deele of later dan in den betreffenden bedrijfstak gebruikelijk is, zal worden voldaan.

(2) Voor zoover door het deviezeninstituut de geldsoort of geldsoorten worden aangewezen, waarin betaling wegens in het vorige lid bedoelde handelingen moet worden overeengekomen, is aan ingezetenen het overeenkomen van betaling in een andere geldsoort slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd.

Art. 24. Het is aan ingezetenen slechts met vergunning van het deviezeninstituut geoorloofd van niet-ingezetenen roerende goederen te verkrijgen, diensten te aan-

vaarden of rechten te verkrijgen op voorwaarden of onder omstandigheden, die tot gevolg kunnen hebben, dat meer dan de gangbare waarde moet worden voldaan.

Deviezeninstituut.

Art. 25. (1). Er wordt ingesteld een deviezeninstituut.

(2). Het deviezeninstituut is een stichting, in het leven geroepen door de secretarissen-generaal van de departementen van Financiën, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart, van Landbouw en Visscherij en van Koloniën.

(3). Het deviezeninstituut kan voor zijn bemoeiingen kosten in rekening brengen. De tarieven van deze kosten behoeven de goedkeuring van de secretarissen-generaal der in het tweede lid genoemde departementen.

Art. 26. (1). Een ieder is verplicht aan het deviezeninstituut de inlichtingen te verstrekken en de bescheiden over te leggen, waarvan de verstrekking of overlegging door het deviezeninstituut voor de uitvoering van de hem opgedragen taak noodzakelijk wordt geacht.

(2). De houder van een vergunning, verleend op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, is verplicht het deviezeninstituut op zijn verzoek binnen acht dagen te zijnen genoegen aan te toonen, dat van de vergunning gebruik is gemaakt overeenkomstig het in de vergunning en de daaraan verbonden voorwaarden gestelde.

(3). Het deviezeninstituut is bevoegd bij toepassing van het bepaalde in het eerste en tweede lid door een of meer van zijentwege aangewezen deskundigen een onderzoek te doen instellen.

(4). Een ieder, van wien voor een zoodanig onderzoek medewerking wordt verlangd, is verplicht deze te verleenen.

Art. 27. (1) Hij, die opzettelijk:

1) niet of niet ten volle voldoet aan een verplichting, als bedoeld in artikelen 9 en 10.

2) handelt in strijd met het bepaalde bij de artt. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23 en 24.

3) niet of niet ten volle voldoet aan voorschriften, als bedoeld in de artikelen 20 en 35, of handelt in strijd met deze voorschriften.

4) een onjuiste opgave doet of een ter zake dienend feit verzwijgt ter verkrijging van eenige vergunning op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van ten hoogste het tweevoud van de waarde der lichamelijke en onlichamelijke zaken, welke door middel van het strafbare feit verkregen zijn of waarmede het feit is gepleegd of welke het voorwerp daarvan hebben uitgemaakt.

(2) In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf kan de rechter tevens geldboete opleggen.

(3) De feiten, strafbaar gesteld in het eerste lid, worden beschouwd als misdrijven.

Art. 28. (1) hij die:

1) niet of niet ten volle voldoet aan een verplichting, als bedoeld in de artt. 9 en 10.

2) handelt in strijd met het bepaalde bij de artt. 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 24 en 26,

3) niet of niet ten volle voldoet aan voorschriften, als bedoeld in de artt. 20 en 35, of handelt in strijd met deze voorschriften,

4) een onjuiste opgave doet of een ter zake dienend feit verzwijgt ter verkrijging van eenige vergunning op grond van deze verordening of van krachtens deze verordening gegeven bepalingen, wordt, voorzoover het feit niet valt onder het vorige artikel, gestraft met hechtenis van ten hoogste één jaar of geldboete van ten hoogste vijf duizend gulden.

(2) In geval van veroordeeling tot hechtenis kan de rechter tevens geldboete opleggen.

(3) De feiten, strafbaar gesteld in het eerste lid, worden beschouwd als overtredingen.

Art. 29. (1) Indien het vermoeden bestaat, dat een bepaald persoon het voornemen heeft te handelen in strijd met deze verordening of met krachtens deze verordening gegeven bepalingen, kunnen het deviezeninstituut en zij, die door den secretaris-generaal van het departement van Financiën of door het deviezeninstituut daartoe worden aangewezen, de noodige maatregelen nemen om de beoogde overtreding te beletten.

(2) Hij, die niet of niet ten volle voldoet aan of handelt in strijd met maatregelen, genomen krachtens het vorige lid, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van ten hoogste tien duizend gulden.

(3) In geval van veroordeeling tot gevangenisstraf kan de rechter tevens geldboete opleggen.

(4) Het feit, strafbaar gesteld in het tweede lid, wordt beschouwd als een misdrijf.

Art. 30. Lichamelijke of onlichamelijke zaken door middel van een feit strafbaar gesteld in artt. 27, 28 en 29, verkregen of waarmede zoodanig feit is gepleegd, of welke het voorwerp daarvan hebben uitgemaakt, kunnen worden verbeurd verklaard, ongeacht of zij den veroordeelde toebehooren.

Art. 31. Indien een feit, strafbaar gesteld in artt. 27, 28 en 29, wordt begaan door of vanwege een rechtspersoon, wordt de strafvervolg ingesteld en de straf uitgesproken tegen hem, die tot het feit opdracht gaf of die feitelijk leiding had bij het verboden handelen of het nalaten.

Art. 32. (1) De leden van het bestuur van een rechtspersoon zijn verplicht, het toezicht te houden, de bevelen te geven, de maatregelen te nemen, en de middelen te verschaffen, welke redelijkerwijs van hen kunnen worden geëischt ter voorkoming van feiten, strafbaar gesteld in de artt. 27, 28 en 29.

(2) Niet nakoming van deze verplichting wordt beschouwd als een misdrijf of een overtreding, naar gelang de feiten, waarop de nalatigheid betrekking heeft, vallen onder artt. 27 en 29 dan wel onder art. 28; zij worden gestraft met ten hoogste twee derde van de maximumstraffen, op deze feiten gesteld.

Art. 33. (1) Ter zake van de feiten, strafbaar gesteld in deze verordening, wordt geen gerechtelijk vooronderzoek ingesteld en vindt geen behandeling ter terechtzitting plaats dan op verzoek van het deviezeninstituut.

(2) Zoodanig verzoek kan te allen tijde worden gedaan. In de gevallen, waarin het deviezeninstituut bereid is onder door hem te stellen voorwaarden van het recht tot het doen van zoodanig verzoek afstand te doen, vervalt dit recht door vrijwillige voldoening door den betrokkene aan de gestelde voorwaarden.

(3) De voorwaarden mogen slechts inhouden: 1) betaling van een bepaalde geldsom; 2) uitlevering van de lichamelijke of onlichamelijke zaken, bedoeld in artikel 30, dan wel voldoening van de geschatte waarde van deze zaken of afstand van reeds inbeslaggenomen zaken. 3) In geval van voortzetten van de vervolging wordt het deviezeninstituut in de gelegenheid gesteld voor het uitbrengen der dagvaarding van de telastlegging kennis te nemen en zoowel in eersten aanleg als in hooger beroep de zaak ter terechtzitting toe te lichten.

Art. 34. (1) Met het opsporen van de feiten, strafbaar gesteld in deze verordening, zijn, behalve de bij of krachtens artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering aangewezen personen, belast:

- a. de ambtenaren van den douane-recherchedienst, zoodat zij, die daartoe door den secretaris-generaal van het departement van Financiën worden aangewezen;
- b. de ambtenaren der invoerrechten en accijnzen;
- c. de ambtenaren van rijks- en gemeentepolitie.

(2) De opsporingsambtenaren kunnen te allen tijde inzage vorderen van alle boeken en bescheiden, waarvan

zij voor de goede vervulling van hun taak inzage noodig oordeelen.

(3) Zij zijn te allen tijde bevoegd om in beslag te nemen, zoodat ter inbeslagneming de uitlevering te vorderen van alle verbeslagen welke tot ontdekking der waarheid kunnen dienen of welke verbeurdverklaring, vernietiging of onbruikbaarmaking kan worden bevolen.

(4) Zij hebben te allen tijde toegang tot alle plaatsen, daaronder begrepen lokalen, erven en woningen, waar zich naar redelijk vermoeden voorwerpen kunnen bevinden, leidende tot opsporing van de in het eerste lid bedoelde feiten. Wordt hun de toegang geweigerd, dan verschaffen zij zich dien desnoods met inroeping van den sterken arm.

(5) In woningen treden zij tegen den wil van den bewoner slechts binnen, vergezeld van een commissaris van politie of den burgemeester van de gemeente of voorzien van een bijzonderen schriftelijken last, in den zin van artikel 121 van het wetboek van strafvordering, van een commissaris van politie en in gemeenten, waar geen commissaris is, van den burgemeester.

(6) Van dit binnentreden wordt binnen tweemaal vier en twintig uur proces-verbaal opgemaakt. Daarin wordt mede van het tijdstip van het binnentreden en van het daarmede beoogde doel melding gemaakt. De opsporingsambtenaren zijn bevoegd zich van bepaalde, door hen aangewezen personen te doen vergezellen. In dat geval wordt hiervan in het proces-verbaal melding gemaakt.

(7) Personen, die uit hoofde van hun stand, hun beroep of hun ambt tot geheimhouding verplicht zijn, kunnen de inzage van bescheiden en de uitlevering van voorwerpen weigeren, tot welke hun plicht tot geheimhouding zich uitstrekt. Deze bescheiden en voorwerpen kunnen slechts met hun toestemming worden in beslag genomen. Geschiedt bij zoodanige personen huiszoeking, dan vindt zij met hun toestemming, alleen plaats voor zoverre zij zonder schending van het stands-, beroeps-, of ambtsgeheim kan geschieden.

Art. 35. (1) De secretaris-generaal van de departementen van Financiën, van Handel, Nijverheid en Scheepvaart en van Landbouw en Visscherij geven de noodige aanvullende voorschriften en uitvoeringsvoorschriften.

(2) Voorzover zulks voor het bereiken van het doel dezer verordening noodig is, kunnen zij verdere beperkende bepalingen en verbodsbepalingen geven, zoodat uitzonderingen op de in deze verordening gestelde beperkende bepalingen en verbodsbepalingen vaststellen.

(3) Zij kunnen het deviezeninstituut machtigen in door hen te omschrijven gevallen of groepen van gevallen nadere voorschriften te geven, als bedoeld in het eerste en tweede lid.

Art. 36. (1) Voorschriften van de secretarissen-generaal, als bedoeld in artikel 35, worden in het verordeningenblad voor het bezette Nederlandsche gebied en in het Staatsblad geplaatst.

(2) Voorschriften van het deviezeninstituut, als bedoeld in art. 35, derde lid, worden in de Nederlandsche Staatscourant geplaatst.

Art. 37. Het K. B. van 10 Mei 1940, Staatsblad no. 484, zoodat het besluit van den Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht van 24 Mei 1940 tot aanvulling van dit Koninklijk Besluit treden buiten werking.

Art. 38. Deze verordening treedt in werking op den dag harer afkondiging.

Art. 39. Deze verordening kan worden aangehaald als „Deviezenverordening 1940”.

Overheidsmaatregelen op economisch gebied

HANDEL EN NIJVERHEID.

Motorbrandstof. Nieuwe regeling voor de distributie van motorbrandstof (motorbenzine, motorbenzol en gasolie voor snellopende dieselmotoren), de Motorbrand-

stofbeschikking 1940 No. 1. Van 1 Juli af zullen alle voorgaande regelingen inzake het verbruik van motorbrandstof vervallen. Met ingang van 1 Juli a.s. is het verboden, zonder door den plaatselijken distributiedienst af te geven schriftelijke vergunning, motorbrandstof te koop en te verbruiken.

Deze vergunning wordt slechts in bijzondere gevallen verleend en geeft recht op het koop van een bepaalde hoeveelheid motorbrandstof gedurende een bepaald tijdvak bij pomphouders tegen inwisseling van aan de vergunning gehechte coupons. Grootverbruikers, welke over een eigen aftapinrichting beschikken, kunnen vanwege het Rijksbureau voor Aardolieproducten een bestelbon verkrijgen, waarop zij een bepaalde hoeveelheid kunnen betrekken.

Wat het verbruik van motorbrandstof voor motorrijtuigen betreft; het maken van ritten voor particuliere doeleinden is verboden.

Nederlandsche militairen vallen buiten deze bepalingen indien zij in het bezit zijn van bonnen, afgegeven door een door het Departement van Handel, Nijverheid en Scheepvaart aan te wijzen instantie. (E.V. 21/6/40, pag. 817; St.ct. No. 115.)

Petroleum voor de binnenscheepvaart. Aanvulling van Petroleumbeschikking 1940. Het verbruik voor de binnenscheepvaart is uitsluitend toegestaan op een schriftelijke vergunning, welke voor bepaalden tijd en onder zekere voorwaarden door of namens den Inspecteur-Generaal van het Verkeer wordt afgegeven. (E.V. 21/6/40, pag. 817; St.ct. No. 114.)

RAINTSOENEERING EN DISTRIBUTIE.

Tarwebloem en zelfrijzend bakmeel. Distributie tegelijk met invoering van broodrantsoeneering. Indien bij uitzondering de voorraden bij winkeliers te klein zijn, kunnen deze een voorschottoewijzing ontvangen, via den plaatselijken distributiedienst. (E.V. 21/6/40, pag. 813.)

Zoutindustrie. Ondernemersovereenkomst. Verlenging van de algemeene verbindendverklaring van de ondernemersovereenkomst tot regeling van den afzet van geraffineerd zout voor consumptiedoeleinden in Nederland. (Min. Besch. van 13 Juni 1939, St.ct. No. 113), welke oorspronkelijk gold tot en met 13 Juni 1940, tot en met 31 Juli a.s. (E.V. 21/6/40, pag. 804; St.ct. No. 113.)

INGEZONDEN STUKKEN

DE „REICHSKREDITKASSENSCHEINE" ALS BESTANDDEEL VAN DE GELDCIRCULATIE IN NEDERLAND EN HAAR OMREKENINGSKOERS TEGENOVER DEN GULDEN.

De heer W. Koutstaal schrijft ons:

In een artikel onder bovenstaanden titel in Economisch-Statistische Berichten van 12 Juni j.l. betoogt Prof. Koopmans terecht, dat Reichskreditkassenscheine in feite een bestanddeel vormen, niet van de Deutsche doch van de Nederlandsche geldcirculatie. Wanneer de geachte schrijver hierbij onder het oog ziet of er gevaar voor inflatie van het Nederlandsche ruilmiddel bestaat en deze vraag uiteraard bij gebrek aan gegevens omtrent den omvang, waarin uitgifte van Reichskreditkassenscheine heeft plaats gevonden, c.q. plaats vindt, niet met stelligheid kan beantwoorden, noemt hij als compenseerende factoren voor de gestegen uitgifte van papiergeld, de verminderde omloopsnelheid, zoomede de grootere behoefte aan contant geld.

Het wil mij voorkomen, dat in een beschouwing over de vraag, of er kans is op het ontstaan van een inflatoire beweging, behalve de factoren aan de geldzijde, in het gegeven verband eveneens die, welke aan de goederenzijde optreden, betrokken behooren te worden. In het onderhavige geval is m.i. inschakeling van den factor van vergelijking betrekking hebbende op het goederenvolume

van wezenlijk belang te achten, omdat immers, wanneer goederenaankoop met bestemming voor Duitschland verricht wordt door in ons land vertoevende houders van Reichskreditkassenscheine, zulks in wezen gelijk gesteld moet worden met goederenexport zonder verkrijging van deviezen of van een equivalent op andere directe of indirecte wijze.

De vraag, of en, zoo ja, in welken omvang een zoodanig feitelijke goederenexport plaats gehad heeft of plaats vindt, kan bij gebrek aan voldoende gegevens buiten beschouwing blijven. Echter zal naar mijn meening in een beschouwing over het inflatievraagstuk de hierboven genoemde factor niet verwaarloosd mogen worden.

Naschrift. Dat de levering van goederen tegen betaling met Reichskreditkassenscheine voor de Nederlandsche volksgemeenschap in wezen een prestatie zonder (onmiddellijke) contraprestatie beteekent, heb ik in mijn artikel eveneens betoogd, n.l. daar waar ik er op wees, dat de Reichskreditkassenscheine voor de Nederlandsche volksgemeenschap in haar geheel een „Sperrguthaben", d.w.z. een voorloopig geblokkeerd blijvende vordering op Duitschland, vertegenwoordigen. Bij de verdere consequenties, die inzonder hieruit trekt, verwisselt hij echter twee vragen, die m.i. voor een juist begrip van zaken scherp uiteen dienen te worden gehouden. Immers wanneer de bedoelde leveringen van goederen plaats zouden vinden op een wijze, welke geen vermeerdering van de geldcirculatie medebracht — dus wanneer bijv. de individuele leveranciers dezer goederen hiervoor een geblokkeerde vordering in ruil ontvingen — dan zou weliswaar een toenemende schaarschte aan goederen kunnen ontstaan, maar van „inflatie" zou m.i. in dat geval niet kunnen worden gesproken, zelfs niet indien deze grootere schaarschte in een prijsstijging tot uiting kon komen. Het potentieele inflatoire element is juist eerst gelegen in het feit, dat de individuele leveranciers door middel van het aan hen in betaling gegeven papiergeld zelf op hun beurt een koopkrachtige vraag naar andere goederen of diensten kunnen uitoefenen; en in zoverre werkt de gelijktijdig op andere plaatsen optredende vermindering van den actieven geldomloop, waarop ik in mijn artikel heb gewezen, wel degelijk als een compenseerende factor.

Zooewel in het bovenstaande als in mijn vorig artikel is het begrip „inflatie" gebruikt in een beteekenis, waarbij dit begrip niet zonder meer vereenzelvigd wordt met het optreden van een prijsstijging; integendeel is naar mijn opvatting inflatie ook denkbaar zonder dat een prijsstijging optreedt, terwijl omgekeerd niet iedere algemeene prijsstijging op het bestaan van een inflatie behoeft te wijzen. Toenemende goederenschaarschte zonder vermeerdering van de actieve geldcirculatie — het door den inzonder bedoelde geval — is van dit laatste een voorbeeld; een hieruit voortvloeiende prijsstijging, indien zij al kon optreden, zou m.i. geen inflatoire karakter dragen.

In verband met enkele opmerkingen, welke mij van andere zijde hebben bereikt, wil ik voorts van deze gelegenheid gebruik maken om nog even — zij het m.i. ten overvloede — uitdrukkelijk te doen uitkomen, dat de vraag naar het al of niet bestaan eener inflatie, in den zin waarin ik deze uitdrukking heb gebruikt, buiten eenig verband staat met den koers, waartegen op het oogenblik in sommige buitenlandsche centra saldi in Nederlandsche valuta worden verhandeld; immers voor het betrokken buitenland is de gulden onder de huidige omstandigheden evenzeer een „Sperrvaluta" geworden als vóór den oorlog de niet-vrije markensoorten hier te lande waren. Een eventueele lage koers voor deze saldi is dus in de eerste en voornaamste plaats toe te schrijven aan het gemis aan gebruiksmogelijkheid hiervan voor buitenlandsche houders (vgl. mijn vorige artikel) en mag dus onder de huidige omstandigheden in geen enkel opzicht als een maatstaf voor de „intrinsieke" waarde van den gulden worden beschouwd.

J. G. K.

